

**УВС АЙМГИЙН БӨХМӨРӨН СУМЫН НУТАГТ
ОРШИХ “ХОТГОР” ХХК-ИЙН “НҮҮРСТ ХОТГОР”
НЭРТЭЙ ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫН 2026 ОНЫ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

/ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ: MV-001441, MV-014442, MV-020853 /

2026 он

АГУУЛГА

БҮЛЭГ-1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	4
1.1. Төслийн ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ.....	4
1.2. Төслийн ХҮЧИН ЧАДАЛ	6
БҮЛЭГ-2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	7
2.1. Төсөл ХЭРЭГЖИХ ТАЛБАЙН БАЙРШИЛ	7
2.2. ФИЗИК ГАЗАРЗҮЙН НӨХЦӨЛ.....	7
2.3. Төслийн ТАЛБАЙН ГАЗРЫН ГАДАРГА.....	9
2.4. УУР АМЬСГАЛЫН ЕРӨНХИЙ ШИНЖ, ОНЦЛОГ	9
2.5. Төслийн ТАЛБАЙН АГААРЫН ЧАНАР	10
2.6. УСАН ОРЧИН	11
2.7. ХӨРСӨН БҮРХЭВЧ	12
2.8. ХӨРСНИЙ ХИМИ, ФИЗИКИЙН ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТ	13
2.9. ХӨРСӨН БҮРХЭВЧИЙН БОХИРДОЛ.....	14
2.10. УРГАМЛАН НӨМРӨГ	15
2.11. АМЬТНЫ АЙМАГ	15
2.12. ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТТАЙ ГАЗАР НУТАГ.....	16
2.13. НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ.....	18
БҮЛЭГ-3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ.....	19
3.1. Төслөөс ГАЗРЫН ГАДАРГА, ХЭВЛИЙД ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨЛӨЛ	19
3.2. АГААРЫН ЧАНАРТ УЧРУУЛЖ БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ.....	19
3.3. ХӨРСӨН БҮРХЭВЧИД УЧРУУЛЖ БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ	19
3.4. УРГАМЛАН НӨМРӨГТ ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ.....	19
3.5. ГАДАРГЫН БОЛОН ГАЗРЫН ДООРХ УСАНД ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨЛӨЛ.....	19
3.6. АМЬТНЫ АЙМАГТ УЧРУУЛЖ БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ.....	19
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	21
3.8. Нөхөн сэргээлтийн ажлын төлөвлөгөө.....	
3.9. Түүх, соёлыг өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	
3.10. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.11. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.12. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.13. Байгаль орчны удирдлага, зохион байгуулалтын талаар авах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	29
3.14. БОМТ-Г ХЭРЭГЖИЛТИЙН НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧИД, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.15. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ	
Хүснэгт 1. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл.....	Error! Bookmark not defined.
Хүснэгт 2. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн булангийн цэгүүдийн солбилцол.....	Error! Bookmark not defined.
Хүснэгт 3. , MV-014442, MV-020853 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбай дахь анх батлагдсан нөөцийн хэмжээ	6
Хүснэгт 4. Нүүрст хотгорын ил уурхайн уулын ажлын төлөвлөлт	6
Хүснэгт 5. Агаарын чанарын хэмжилтийн дүн	10

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 6. “Хотгор”ХХК-ний гүний худгийн усны шинжилгээний дүн.....	12
Хүснэгт 7. Ямаатын голын усны унд ахуйн шинжилгээний дүн.....	12
Хүснэгт 8. Хөрсний химийн үндсэн шинжийн үзүүлэлтүүд.....	13
Хүснэгт 9. Хөрсний механик бүрэлдэхүүн	14
Хүснэгт 10. Хөрсний эрүүл ахуйн шинжилгээний дүн	14
Хүснэгт 11. Хүн амын тоо	18
Хүснэгт 12. Малын тоо, /мян.төг/	18
Хүснэгт 13. Малтай өрхийн тоо	18
Хүснэгт 14. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардалын дүн.....	21
Хүснэгт 15. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Error! Bookmark not defined.
Хүснэгт 16. Нөхөн сэргээлтийн ажлын төлөвлөгөө.....	Error! Bookmark not defined.
Хүснэгт 17. Биологийн төрөл зүйлд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	Error! Bookmark not defined.
Хүснэгт 18. Осол, эрсдэл, удирдлага зохион байгуулалтын менежментийн төлөвлөгөө	Error! Bookmark not defined.
Хүснэгт 19. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө.....	Error! Bookmark not defined.
Хүснэгт 20. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	29
Хүснэгт 21. БОМТ-г хэрэгжилтийн нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах хуваарь.....	30
Хүснэгт 22. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	Error! Bookmark not defined.

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төсөл хэрэгжих талбайн байршлын зураг	5
Зураг 2. Төслийн талбайн харагдах байдал	5
Зураг 3. Төслийн талбайн байршлын зураг /Google earth/.....	7
Зураг 4. Төслийн талбайн бүс бүслүүрийн зураг	8
Зураг 5. Төслийн талбайн физик газарзүйн мужлалын зураг	8
Зураг 6. Төсөл хэрэгжих талбайн зураг /карьер/.....	9
Зураг 7. Агаарын чанар, тоосжилт, дуу шуугианы хэмжилт хийж буй байдал.....	11
Зураг 8. Төслийн талбай орчмын усны сав газар.....	12
Зураг 9. Төсөл хэрэгжих талбай орчмын хөсрөн бүрхэвчийн хэв шинж.....	13
Зураг 10. Хотгор уурхайн талбайн ургамалжлын зураг	15
Зураг 11. Монгол орны зоогеографийн мужлал (А.Г.Банниковынхоор)	16
Зураг 12. Төслийн талбай орчмын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн зураг	17
Зураг 13. Төслийн талбай орчмын орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар нутаг.....	17
Зураг 14. Төслийн талбайн агаарын чанарын мониторинг хийх цэгийн байршил	31
Зураг 15. Төслийн талбайн хөрс, ургамлан нөмрөгт мониторинг хийх цэгийн байршил	Error! Bookmark not defined.
Зураг 16. Усны чанарт хяналт хийх цэгийн байршил	Error! Bookmark not defined.

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

БҮЛЭГ-1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. ТӨСЛИЙН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Төслийн нэр - “Нүүрст хотгор” нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах төсөл

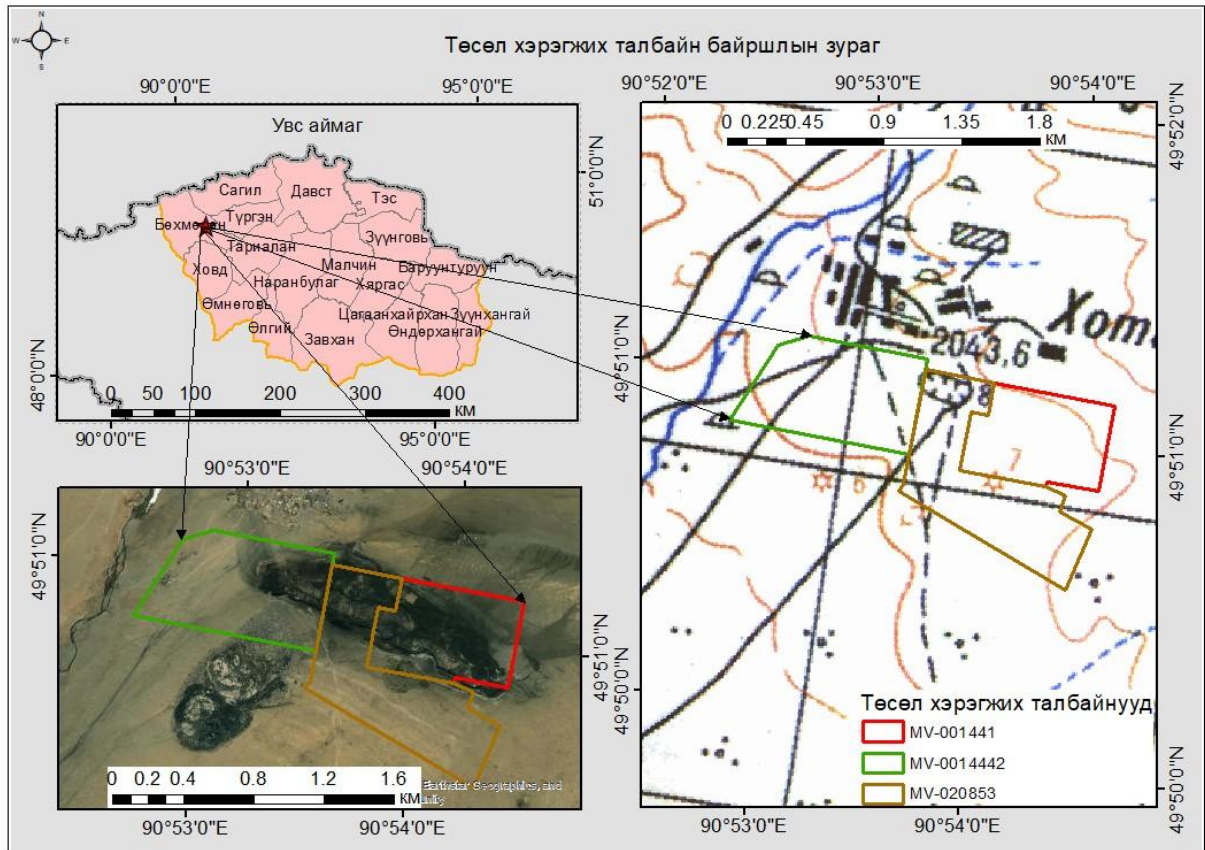
Төслийн байршил - “Нүүрст хотгор” нэртэй чулуун нүүрсний орд нь Увс аймгийн баруун хэсэгт Бөхмөрөн сумын нутагт орших бөгөөд Увс аймгийн төв Улаангом хотоос баруун урд зүгт 140 км-т, Улаанбаатар хотоос баруун хойд зүгт 1450 км-т, Бөхмөрөн сумын төвөөс зүүн хойд зүгт 40 км-т, Баян Өлгийн аймгийн Ногоон-нуур сумын нутагт орших Асгатын мөнгөний ордоос зүүн зүгт 60 км-т, Баян-Өлгийн аймгийн төв Өлгий хотоос зүүн хойд зүгт 133 км-т байрлаж байна.

№	Төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллага	Улсын бүртгэлийн дугаар	Ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дугаар	Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг
1	“Хотгор” ХХК	0211005150	MV-001441	Баян-Өлгий аймаг, 7-р баг, Хотгор
			MV-014442	
			MV-020853	

Цэгийн дугаар	Өргөрөг	Уртраг	Талбайн хэмжээ, га
MV-001441			
1	49° 50' 50.77”	90° 54' 09.02”	39.2
2	49° 50' 50.77”	90° 53' 44.01”	
3	49° 51' 01.77”	90° 53' 44.01”	
4	49° 51' 01.77”	90° 53' 49.01”	
5	49° 51' 07.77”	90° 53' 49.01”	
6	49° 51' 07.77”	90° 54' 24.02”	
7	49° 50' 51.76”	90° 54' 24.02”	
8	49° 50' 51.76”	90° 54' 09.02”	
MV-014442			
1	49° 50' 51.78”	90° 53' 29.02”	51.25
2	49° 50' 51.78”	90° 52' 36.71”	
3	49° 51' 07.15”	90° 52' 46.45”	
4	49° 51' 09.78”	90° 52' 54.63”	
5	49° 51' 09.78”	90° 53' 29.02”	
MV-020853			
1	49° 51' 01.77”	90° 53' 44.01”	55.62
2	49° 50' 50.77”	90° 53' 44.01”	
3	49° 50' 50.77”	90° 54' 09.02”	
4	49° 50' 49.77”	90° 54' 15.01”	
5	49° 50' 46.76”	90° 54' 14.02”	
6	49° 50' 44.77”	90° 54' 24.02”	
7	49° 50' 32.77”	90° 54' 20.02”	
8	49° 50' 44.77”	90° 53' 28.01”	
9	49° 50' 46.2”	90° 53' 29.02”	
10	49° 51' 07.77”	90° 53' 29.02”	
11	49° 51' 07.77”	90° 53' 49.01”	
12	49° 51' 01.77”	90° 53' 49.01”	

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Зураг 1. Төсөл хэрэгжих талбайн байршлын зураг

Зураг 2. Төслийн талбайн харагдах байдал

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

1.2. ТӨСЛИЙН ХҮЧИН ЧАДАЛ

Нүүрст хотгорын чулуун нүүрсний ордын MV-001441, MV-014442, MV-020853 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбай дахь ил уурхайн нь эхний жилдээ 110 мян.тн, 2 дахь жилээс эхлэн орон нутгийн нүүрсний хэрэглээтэй уялдан 130 мян.тн нүүрс олборлоно.

MV-014442, MV-020853 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбай дахь анх батлагдсан нөөцийн хэмжээ

Давхраас	Нөөцийн блок	Геологийн нөөц, мян.тн			
		Баттай нөөц (А)	Бодитой нөөц (В)	Боломжтой нөөц (С)	Бүгд
MV-001441					
IV	7B	-	1,175.03	-	1,175.03
	8B	-	162.25	-	162.25
	9B	-	1,560.92	-	1,560.92
Нийт		-	2,898.20	-	2,898.20
MV-014442					
III	1A	588.34	-	-	588.34
	2B	-	558.16	-	558.16
	3B	-	499.32	-	499.32
IV	1A	2,598.12	-	-	2,598.12
	2A	2,840.79	-	-	2,840.79
	6B	-	1,908.22	-	1,908.22
Нийт		6,027.25	2,965.70	-	8,992.95
MV-020853					
III	3C			250.40	250.40
	4C			620.30	620.30
	5C			48.77	48.77
IV	2A	550.73			550.73
	3A	1,641.49			1,641.49
	6A	224.56			224.56
	7B		2,405.71		2,405.71
	8B		1,219.67		1,219.67
	10C			3,004.89	3,004.89
VI	2C			48.19	48.19
VII	2C			420.64	420.64
Нийт		2,416.78	3,625.38	4,393.19	10,435.36
Бүгд А нөөц		8,444.04			8,444.04
Бүгд В нөөц			9,489.28		9,489.28
Бүгд С нөөц				4,393.19	4,393.19
Бүгд		8,444.04	9,489.28	4,393.19	22,326.51

Нүүрст хотгорын ил уурхайн уулын ажлын төлөвлөлт

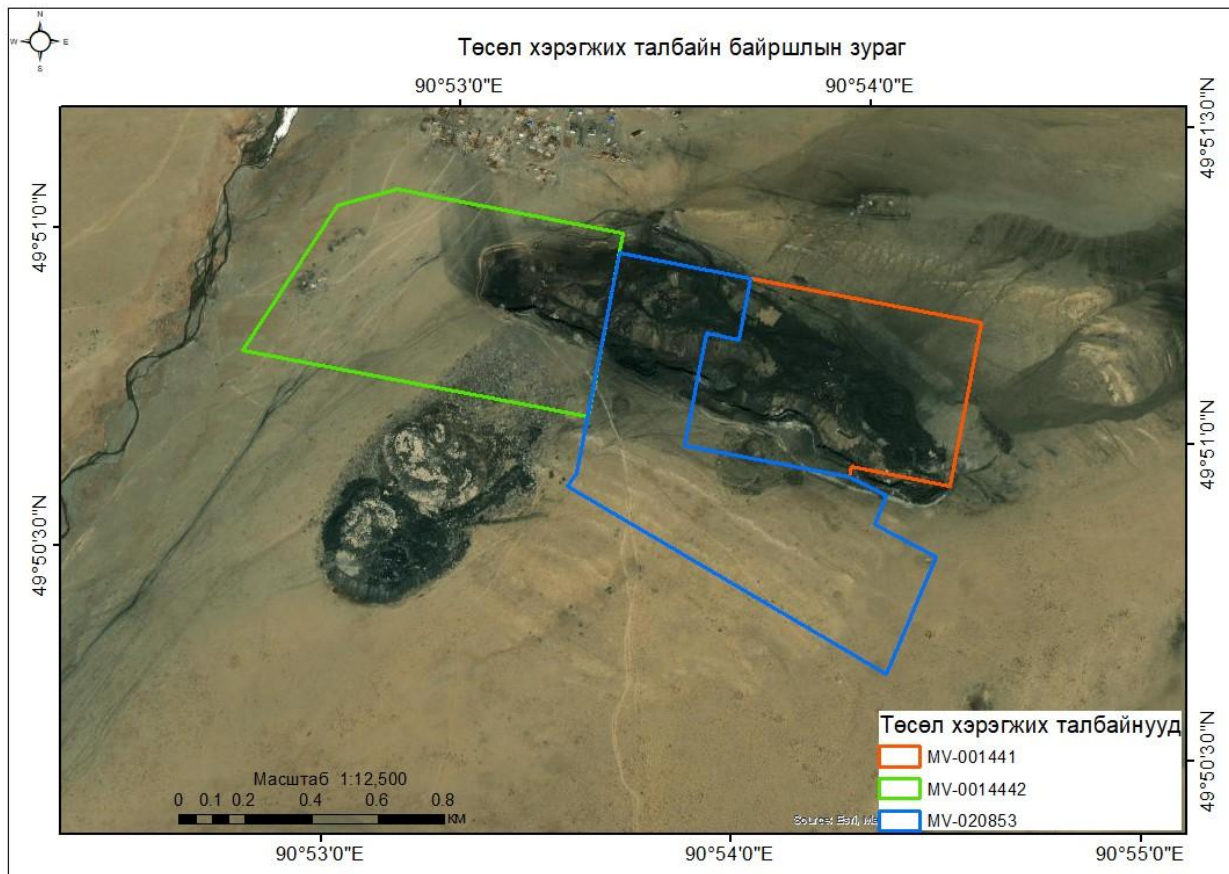
№	Ашиглалтын жилүүд	Хөрс хуулалт, м ³	Нүүрс олборлолт		Уулын цулын хэмжээ, м ³
			тн	м ³	
1	1	266,511	107,571	76,836	343,347
2	2	324,485	130,098	92,927	417,412
3	3	328,136	130,134	92,953	421,089
4	4	323,416	129,473	92,481	415,897
5	5	318,980	131,523	93,945	412,925
6	6-10	1,562,277	648,880	463,486	2,025,763
8	Нийт	3,123,805	1,277,679	912,628	4,036,433

БҮЛЭГ-2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

2.1. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИХ ТАЛБАЙН БАЙРШИЛ

“Нүүрст хотгор” нэртэй чулуун нүүрсний орд нь Увс аймгийн баруун хэсэгт Бөхмөрөн сумын нутагт орших бөгөөд Увс аймгийн төв Улаангом хотоос баруун урд зүгт 140 км-т, Улаанбаатар хотоос баруун хойд зүгт 1450 км-т, Бөхмөрөн сумын төвөөс зүүн хойд зүгт 40 км-т, Баян Өлгийн аймгийн Ногоон-нуур сумын нутагт орших Асгатын мөнгөний ордоос зүүн зүгт 60 км-т, Баян-Өлгийн аймгийн төв Өлгий хотоос зүүн хойд зүгт 133 км-т байрлана.

Зураг 3. Төслийн талбайн байршлын зураг /Google earth/

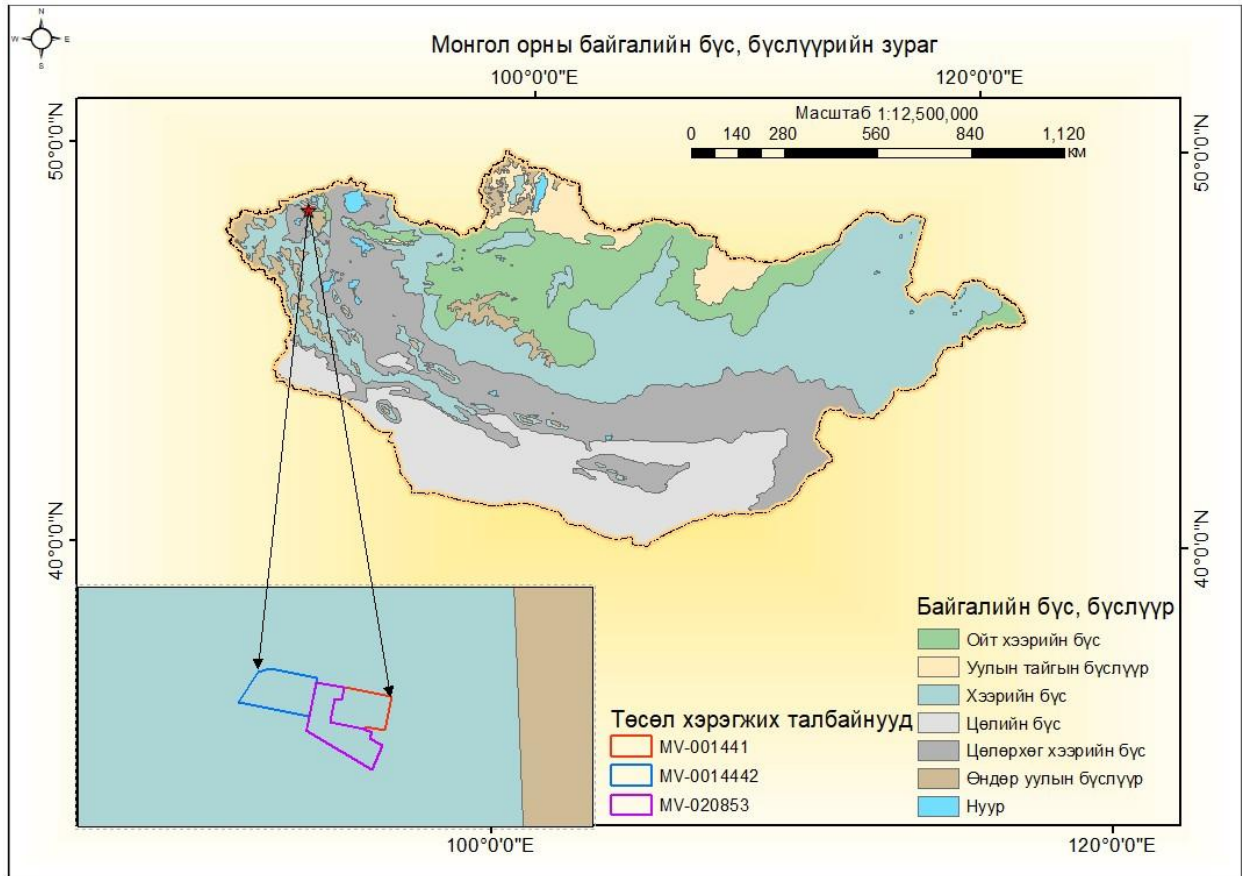
2.2. ФИЗИК ГАЗАРЗҮЙН НӨХЦӨЛ

Алтайн уулархаг их мужийн Монгол-Алтайн уулархаг мужийн Хархираагийн салбар уулсын бүсэд хамаарагдах ба Ачит нуур, Үүрэг нуурын хотгорын хооронд орших Байрамын нурууны урд бэлд оршино.

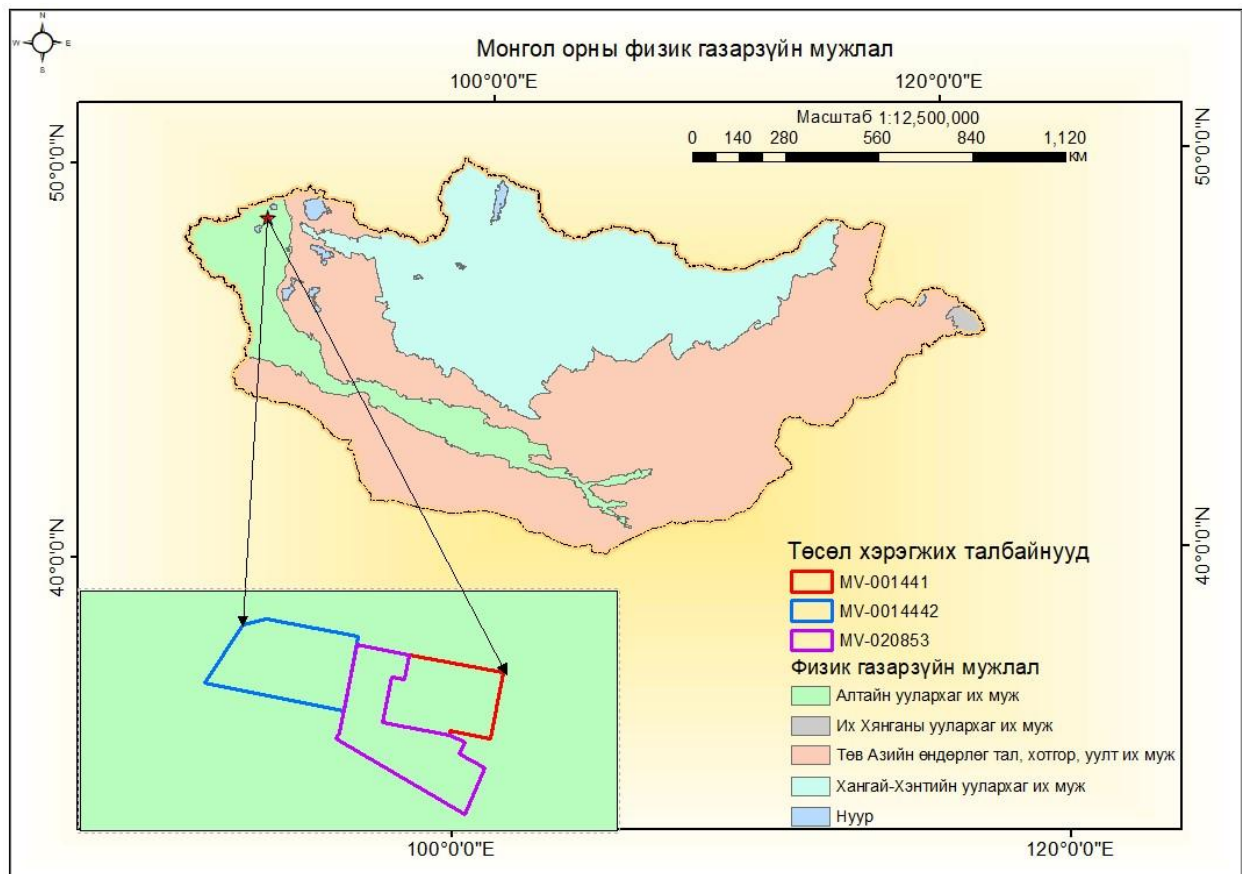
Байрам нуруунаас урагшаа буюу зүүн урагшаа Ачит нуурын хотгорын зүүн хойд талаар байрлах дунд зэргийн өндөрлөгтэй уулс нь ихэвчлэн урагшаа, зүүн урагшаа сунаж тогтсон 2000-2400 м-ийн дундаж өндөртэй уулс нь шовх оройтой, огцом хэрчигдэлтэй, гуу жалгууд нь эхэндээ маш нарийхан, хавцал маягтай гол төлөв “V” хэлбэртэй, адаг руугаа өргөснө.

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Зураг 4. Төслийн талбайн бүс бүслүүрийн зураг

Зураг 5. Төслийн талбайн физик газарзүйн мужлалын зураг

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Төсөл хэрэгжих талбай нь Монгол орны физик газарзүйн мужлалаар Алтайн уулархаг их мужид, Газарзүйн бүсчлэлээр хээрийн бүсэд тус тус багтаж байна.

Төслийн талбай нь Бөхмөрөн сумын Хар-Алтад багийн нутаг дэвсгэрт, тус сумын зүүн урд хэсэгт байрлаж байна. Газрын гадаргын төрх байдал нь үндсэндээ байгалийн төрх байдлаа алдсан, хүн, техникийн нөлөөгөөр элэгдэл, эвдрэлд өртсөн байна.

2.3. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙН ГАЗРЫН ГАДАРГА

Төслийн талбай нь зүүн хойд талаар уул толгод, ухаа гүвээтэй, дунд хэсэг нь олборлолтонд өртсөн, баруун өмнөд хэсгээрээ тэгш хөндий гадаргатай, далайн түвшнээс дээш дунджаар 2055 метр өндөрт өргөгдсөн байна.

“Хотгор” ХХК-ийн Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт байрлах Нүүрст Хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордын нийт талбай нь 146.07 га бөгөөд үүнээс уурхай 82.4 га, технологийн зам 3.2 га, автопүү, шалган нэвтрүүлэх талбай 1.58 га, тэсрэх материалын агуулах 1.31 га, нийт 88.43 га нь эвдрэлд өртөхөөр байна.

Зураг 6. Төсөл хэрэгжих талбайн зураг /карьер/

2.4. УУР АМЬСГАЛЫН ЕРӨНХИЙ ШИНЖ, ОНЦЛОГ

Увс аймгийн жилийн дундаж температур -1.4°C . Орон зайн тархалтаар авч үзвэл нутгийн өндөрлөг баруун хойд хэсгээр -10°C -аас -6°C , дунд хэсгээр -8°C -аас -4°C , өмнөд хэсгээр -2°C -аас 0°C дулаан байдаг (Монгол орны уур амьсгалын шинэчилсэн стандарт норм, 2021).

Жилийн дунджаар 153 мм хур тунадас унадаг. Орон зайн тахралтаар авч үзвэл нутгийн өндөрлөг баруун хойд болон ХанХөхий салбар уулсын хэсгээр 200-270 мм, өмнөд Хар-Ус, Завхан, Наранбулаг сум орчмоор 100-150 мм, бусад нутгаар буюу нам дор нууруудын сав орчмоор 100-150 мм хур тунадас унадаг байна (Монгол орны уур амьсгалын шинэчилсэн стандарт норм, 2021).

Увс аймгийн газрын гадаргад тусч байгаа шууд, сарнимал цацрагийн нийлбэр /нийлбэр цацрагийн/ хэмжээ нутгийн хойд хэсэгт жилдээ 115 ккал/см^2 , өмнөд хэсэгт 120 ккал/см^2 , Бөхмөрөнд 118.4 ккал/см^2 болно. Цацрагийн балансын жилийн нийлбэр дунджаар $38-42 \text{ ккал/см}^2$, Бөхмөрөнд

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

39.8 ккал/см² байна. Цацрагийн баланс 11-1 дүгээр сард хамгийн бага цацрагийн алдагдалтай хасах 0.3-0.6 ккал/см², зуны саруудад хамгийн их 6.8-7.7 ккал/см² байдаг. Бөхмөрөнд доод үүлшлээр наргүй байх өдөр 18 байдаг.

Бөхмөрөн сумын орчмоор агаарын температурын олон жилийн дундаж /ОЖД/ нь -1.9°C бөгөөд сүүлийн таван жилийн /2016-2021он/ агаарын температурын хандлагын өөрчлөлтийг боловсруулж үзэхэд: сүүлийн жилүүдэд агаарын дундаж температур утга -1.5°C, ОЖД-аас 0.4°C-р дулаарсан ажиглагдаж байна. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн хандлага нь сүүлийн зургаан жилд дунджаар 0.21°C-аар буюу алгуур тасралтгүй өсөлттэй ажиглагдаж байна.

Бөхмөрөн сумын орчмоор ОЖ-ийн дунджаар жилдээ 146.5 мм хур тунадас ордог. Сүүлийн таван жилийн дунджаар 167.9 мм хур тунадас орсон байгаа ОЖ-ийн дунджаас 21.4 мм ахиу хур бороо сүүлийн жилүүдэд орсон. Сүүлийн таван жилийн тунадасны хэмжээг нэмэгдэх болсон нөхцөл нь 2019 оны 7 дугаар сард 132.5 мм орсон нь түүхэнд бичигдэх 2 дах рекорд болсон байна.

Харин ууландаа цас эрт ордог бөгөөд өндөр уулын бүсэд анхны цас олон жилийн дунджаар 8-р сарын эхний 10 хоногт, эцсийн цас 6-р сарын эхний 10 хоногт орж байна. Энд жилийн бараг 188-200 хоногт нь цасан бүрхүүлтэй байна. Харин уулын хээр, ялангуяа говийн бүсэд тогтвортой цасан бүрхүүл бараг тогтдоггүй, тогтсон ч 24-50 хоногоос хэтэрдэггүй юм.

2.5. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙН АГААРЫН ЧАНАР

Тус чулуун нүүрсний орд орчимд агаарын тоосжилт, чанарыг Temtop LKC-1000, дуу чимээг MS6300 Environment Multimeter багажуудыг ашиглаж тодорхойлсон.

Агаарын чанарын хэмжилтийн дүн

Цэгийн дугаар	Хэмжилт хийсэн байршил	AQI	PM 2.5 (ug/m ³)	PM10 (ug/m ³)	НСНО (mg/m ³)	TVQC (mg/m ³)	Хэмжилт хийсэн цэгийн координат
1	Уурхайн тосгоны зүүн урд талд	7	1.7	3.1	0.01	0.04	49°51'10.18" 90°53'19.53"
2	Уурхайн аман дээр	4	1.1	1.4	0.01	0.06	49°51'11" 90°53'32"
3	Тэсрэх материалын агуулах	17	2.4	2.3	0.01	0.05	49°51'16" 90°54'03"
4	Уурхайн дотор	487	323.8	576.0	0.013	0.15	-
5	2022 онд Биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайд	9	2.8	4.1	0.01	0.17	49°51'06" 90°53'14"
6	Аюултай хог хаягдлын цэгт	11	3.0	5.1	0.01	0.04	49°51'11" 90°53'39"
7	Уурхайн баруун урд талд хөрсний овоолгын хажууд	9	2.5	3.3	0.02	0.10	49°51'00" 90°52'59"
8	Уурхайн зүүн урд талд	53	12.9	24.2	0.01	0.07	49°50'49" 90°54'11"
9	Техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайд	14	3.0	5.4	0.04	0.20	49°50'53" 90°54'24"

Төслийн талбайд хийсэн хэмжилтийн дүнгээр Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны 09 дүгээр сарын 17 -ны өдрийн А-327 тоот тушаалын 1 дүгээр хавсралтад зааснаар уурхайн олборлолт явагдаж буй хэсэгт буюу Агаарын чанарын индексийн дүн, агаарын чанарын ангиллаар бохирдол өндөр, хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэхээр түвшинд байна. Харин уурхайн ухлагаас гаднах талбайд хийсэн хэмжилтийн дүнгээс харахад хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй түвшинд гарсан байна.

Төслийн талбайд хийж гүйцэтгэсэн тоосжилтын хэмжилт: Агаарын тоосжилтын хэмжилтийн явцад **PM2.5** 1.1 – 323.8 мг/м³, **PM10** 1.4 – 576.0 мг/м³ утгатай гарч байв. Агаарын

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

чанарын стандарт MNS 4585 : 2016 -д $PM_{2.5}$ - 50 mg/m^3 , PM_{10} - 100 mg/m^3 гэж заасан байна. Энэхүү утга нь тухайн үеийн нэг хэмжилтийн утга болно. Хэмжилтийн явцад гадаад орчны температур $17^{\circ}C - 25^{\circ}C$, агаарын чийгшил 25 % - 39 % байв.

Зураг 7. Агаарын чанар, тоосжилт, дуу шуугианы хэмжилт хийж буй байдал

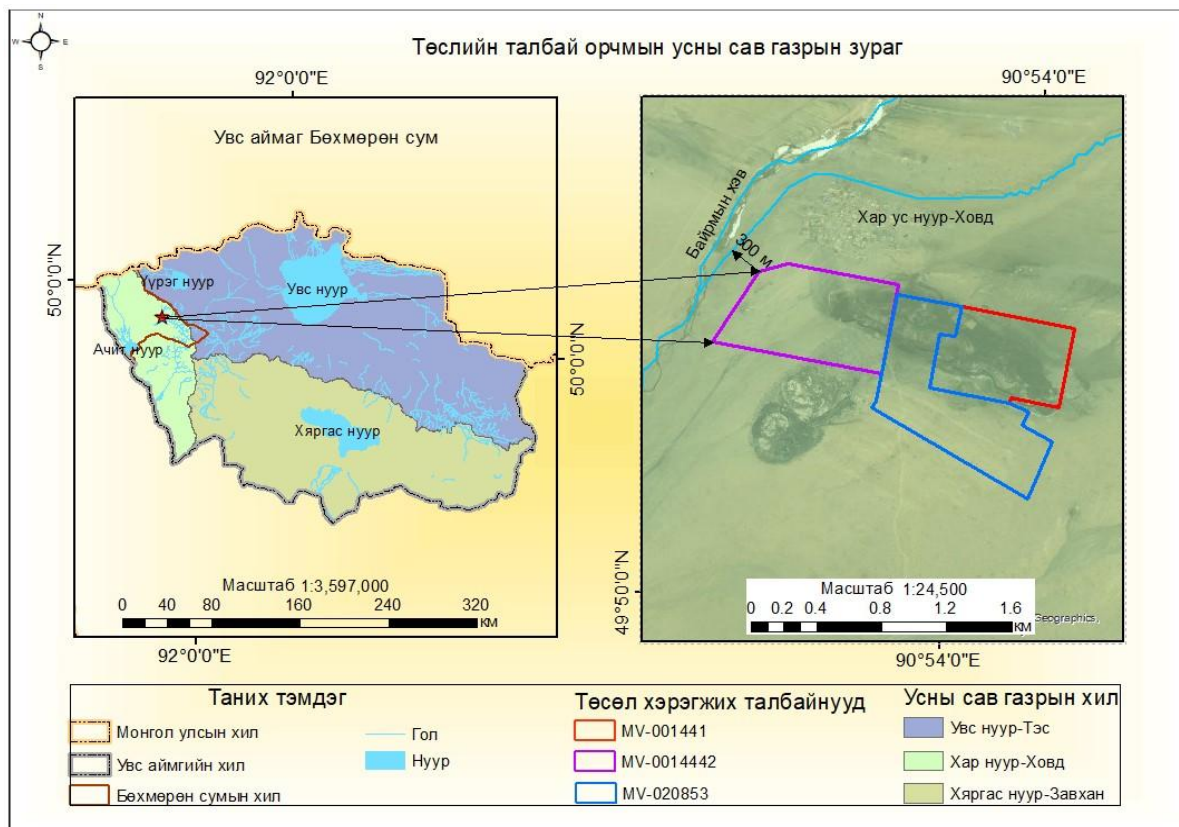

2.6. УСАН ОРЧИН

Төслийн талбай нь Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2009 оны 332 тоот тушаалаар баталсан Монгол орны 29 усны сав газраас Хар нуур-Ховдын сав газарт хамаарагдана. Төслийн талбайн захын цэгээс Байрмын хэв гол хүртэл 300 м зайтай байна.

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Зураг 8. Төслийн талбай орчмын усны сав газар

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь унд ахуйн усаа уурхайгаас зүүн урд зүгт ойролцоогоор 5 км-ийн зайд урсах Ямаатын голоос зөөврөөр авч хэрэглэнэ. Харин уурхайн тоосжилт дарах болон ногоон байгууламжийн усалгааг ажилчдын кемп дээр байрлах гүний худгаас авна.

“Хотгор”ХХК-ний гүний худгийн усны шинжилгээний дүн

Катион	1 дм ³			Анион	1 дм ³		
	Мг/л	Мг-экв/л	Мг-экв/%		Мг/л	Мг-экв/л	Мг-экв/%
Ca ⁺⁺	188.00	9.38	38.29	CO ₃ ⁻	0.00	0.00	0.00
Mg ⁺⁺	173.00	14.23	58.08	HCO ₃ ⁻	1291.00	21.16	86.35
Fe	0.00	0.00	0.00	Cl ⁻	28.00	0.79	3.22
K ⁺	4.00	0.10	0.42	SO ₄ ⁻	94.00	1.96	7.99
Na ⁺	18.00	0.78	3.20	NO ₃ ⁻	37.00	0.60	2.44
Дүн	3.83	24.50	100.00	Дүн	1450.00	24.50	100.00

Ямаатын голын усны унд ахуйн шинжилгээний дүн

Анион	1 дм ³			Катион	1 дм ³		
	Мг	Мг-экв	Мг-экв/%		Мг	Мг-экв	Мг-экв/%
Cl ⁻	4.6	0.13	7.6	Na ⁺ + K ⁺	10.7	0.47	27.3
SO ₄ ⁻	18.0	0.38	22.0	Ca ⁺⁺	20.0	1.00	58.7
NO ₂ ⁻	0.00	0.00	0.0	Mg ⁺⁺	2.9	0.24	14.1
NO ₃ ⁻	0.0	0.00	0.0	NH ₄ ⁺	0.0	0.00	0.0
CO ₃ ⁻	12.0	0.40	23.5	Fe ⁺⁺	0.0	0.00	0.0
HCO ₃ ⁻	48.8	0.80	46.9	Fe ⁺⁺⁺	0.0	0.00	0.0
Дүн	83.4	1.71	100.0	Дүн	33.7	1.71	100.0

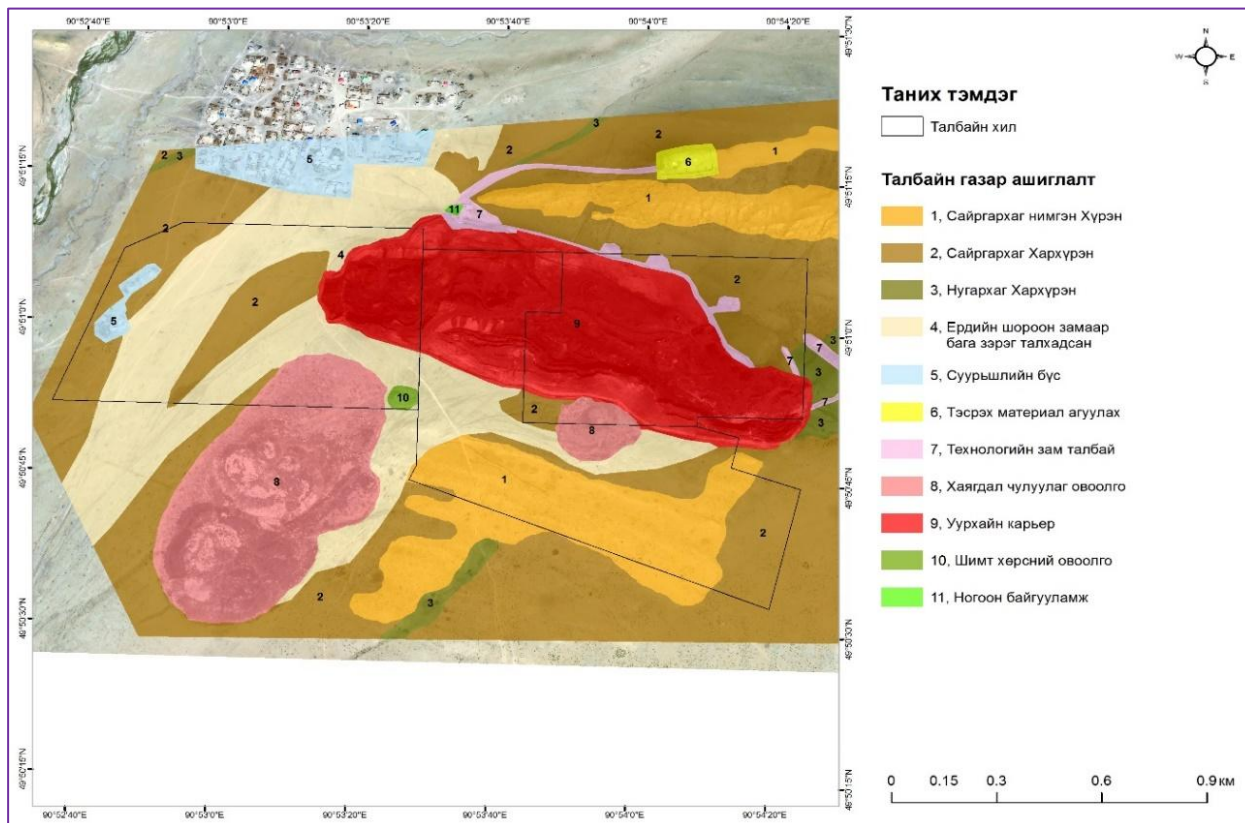
2.7. ХӨРСӨН БҮРХЭВЧ

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Хотгор нүүрсний орд нь Монгол орны хөрс газарзүйн мужлалаар Говийн их мужийн өндрийн бүшилтэй нутгийн Монгол Алтайн мужийн Хархираа-Түргэний хөрсний тойрогт хамаарагдах бөгөөд энд нөлөөлөлд их бага хэмжээтэй өртсөн сайр чулуурхаг, элсэнцэр хар хүрэн хөрснүүд зонхилох талбайг эзэлнэ. Харин өндөр уулын хэсгээр чулуурхаг хар хүрэн, хүрэн хөрс, голуудын хөндий татмаар аллювийн ширэгт, хайргархаг хөрс тус тус тархсан байна

Тус ашиглалтын талбайд нөлөөлөлд их, бага хэмжээтэй өртсөн сайр чулуурхаг, элсэнцэр хар хүрэн хөрснүүд зонхилох талбайг эзэлнэ. Харин өндөр уулын хэсгээр чулуурхаг хархүрэн, хүрэн хөрс, голуудын хөндий татмаар аллювийн ширэгт, хайргархаг хөрс тус тус тархсан байна.

Зураг 9. Төсөл хэрэгжих талбай орчмын хөрсөн бүрхэвчийн хэв шинж

2.8. ХӨРСНИЙ ХИМИ, ФИЗИКИЙН ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТ

Хээрийн судалгааг 2023 оны 08-р сарын 17-ны өдөр хийж гүйцэтгэсэн бөгөөд хөрсний хүнд металлын бохирдол болон хөрсний эрүүл ахуйн үзүүлэлтүүд, хөрсний агрохимийн шинж чанарын үзүүлэлтүүдийг доорх хүснэгтэд харуулав. Хөрсний лабораторийн шинжилгээний дүнгээр тус нэгж талбарын хөрс нь элсэнцэр механик бүрэлдэхүүнтэй байна.

Хөрсний химийн үндсэн шинжийн үзүүлэлтүүд

№	Дээж авсан гүн, см	pH	ЦДЧ, ds m	Давс, %	Ялзмаг %	NO ₃ , мг/100 г	Солилцох суурь, мг-экв/100гр			Шим тэжээлийн элементүүд мг/100гр	
							Ca+Mg	Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
MV-001441											
1	0-20	8.22	0.327	0.139	3.26	1.34	28	16	12	4.2	6
2	20-40	7.60	0.128	0.054	4.98	0.43	42	32	10	4.2	8
MV-014442											
1	0-20	8.10	0.120	0.051	3.39	0.73	27	18	9	5.3	12
2	20-40	7.95	0.049	0.049	2.87	0.51	27	17	10	3.5	12
MV-020853											
1	0-20	8.48	0.101	0.043	1.79	0.47	21	17	4	3.5	10

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

№	Дээж авсан гүн, см	рН	ЦДЧ, ds m	Давс, %	Ялзмаг %	NO ₃ , мг/100 г	Солилцох суурь, мг-экв/100гр			Шим гэжээлийн элементүүд мг/100гр	
							Ca+Mg	Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
2	20-40	8.45	0.100	0.043	1.84	0.042	20	12	8	3.6	14

Хар хүрэн хөрстэй, газрын гадаргын өнгөн хөрс нь тоосорхог, цайвар шаргал өнгөтэй, жижиг үйрмэг чулуутай, бөөмөрхөг бүтэцтэй, ургамлын үндэс багавтар, сийрэг нягттай, элсэнцэр механик бүрэлдэхүүнтэй.

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

Дээжний дугаар	Дээж авсан гүн, см	Жижиг хэсгийн эзлэх хэмжээ мм, хувиар						
		1-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
MV-001441								
1	0-20	38.6	32.5	12.4	7.3	3.6	5.6	16.5
2	20-40	25.7	46.1	4.6	13.6	0.5	9.5	23.6
MV-014442								
1	0-20	29.4	44.5	3.2	15.7	2.6	4.6	22.9
2	20-40	26.5	46.2	6.1	11.6	3.7	5.9	21.2
MV-020853								
1	0-20	25.4	44.1	5.4	15.9	3.8	5.4	25.0
2	20-40	27.3	44.2	9.5	8.0	1.2	9.8	19.0

2.9. ХӨРСӨН БҮРХЭВЧИЙН БОХИРДОЛ

MV-001441, MV-014442, MV-020853 лицензийн 3 талбайн хөрсний өнгөн хэсэгт зарим хүнд металлуудын агууламжийг /MNS ISO 11466:2007/ атом шингээлтийн спектрометрээр шинжилж MNS 5850:2019 стандарттай харьцуулахад 0-20 см-ийн гүнээс авсан дээжинд хар тугалга, цайр, зэс, хром, никель зэрэг хүнд металиуд зохих хэмжээнд ирсэн бөгөөд харин кадми илрээгүй байна. Хөрсөн дэх хүнд металлын агууламж

Дээжний дугаар	Дээж авсан гүн, см	Хүнд металлын агууламж, мг/кг					
		Ni /Никель/	Cd /Кадми/	Pb /Хар тугалга/	Zn /Цайр/	Cr /Хром/	Cu /Зэс/
MV-001441							
1	0-20	10.7	0.0	28.1	74.7	49	9.1
2	20-40	9.3	0.0	31.3	70.6	50	11.7
MV-014442							
1	0-20	13.6	0.0	40.7	102.0	49	19.2
2	20-40	16.5	0.0	40.7	99.1	45	23.4
MV-020853							
1	0-20	20.0	0.0	46.9	74.5	40	27.7
2	20-40	14.3	0.0	46.9	74.5	51	24.0
Элсэрхэг хөрс		60	1	50	100	60	60
Шавранцар хөрс		100	1.5	70	150	100	80
Шаварлаг хөрс		150	3	100	300	150	100

Хөрсний эрүүл ахуйн шинжилгээний дүн

№	Дээжний дугаар	Нянгийн тоо MNS6341:2012	Гэдэсний савханцарын титр (E.coli) MNS 5367:2004		Анаэробын (Cl.perfringens) MNS6341:2012	
		Шинжилгээний хариу	Шинжилгээний хариу	Бохирдлын зэрэг	Шинжилгээний хариу	Бохирдлын зэрэг
MV-001441						

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

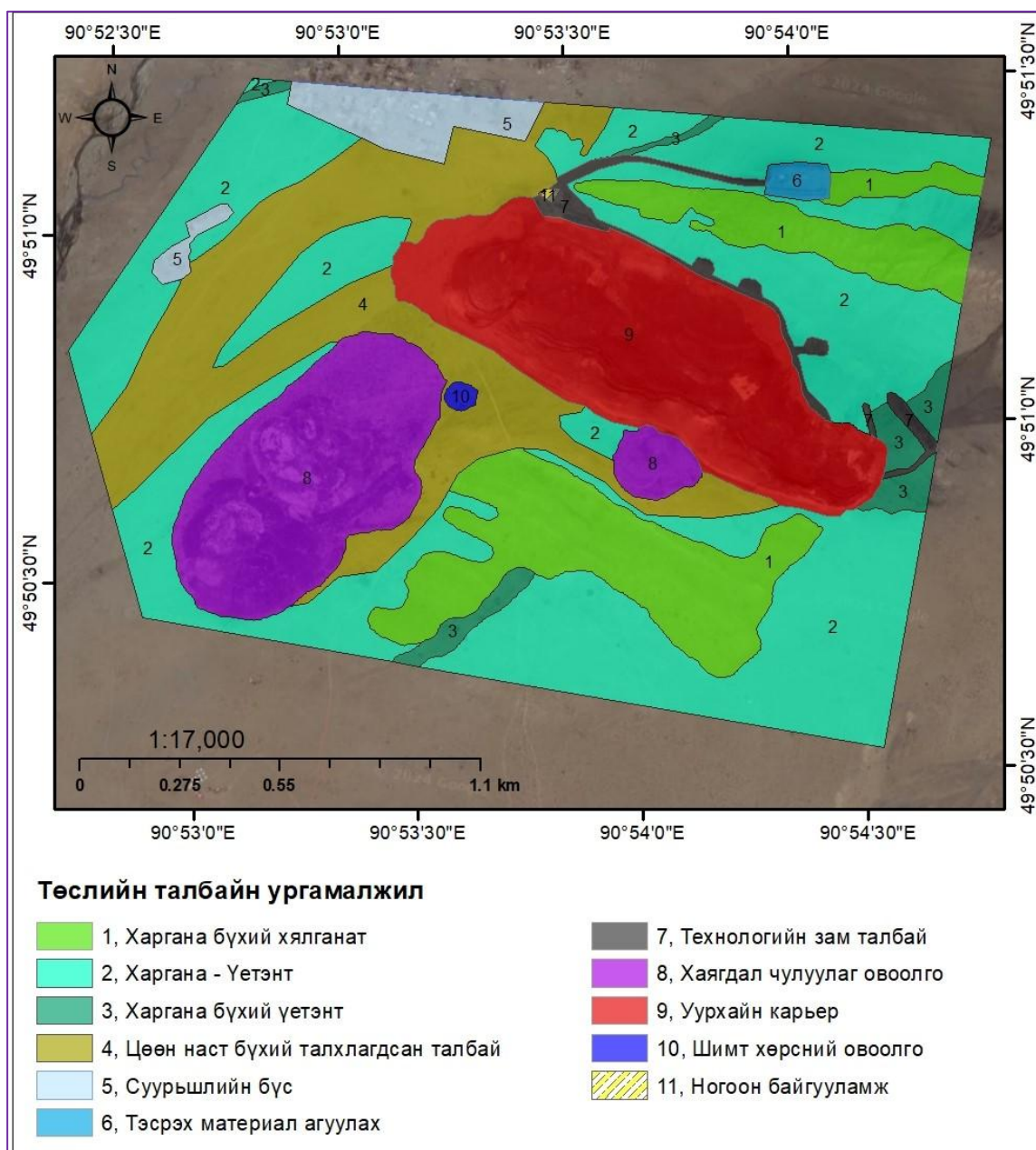
1	Дээж 3	8.1*10 ⁵	1	1	0.1<	1
MV-014442						
1	Дээж 1	7.9*10 ⁵	1	1	0.1<	1
MV-020853						
1	Дээж 2	7.5*10 ⁵	1	1	0.1<	1

2.10. УРГАМЛАН НӨМРӨГ

Уурхайн орд газрын зориулалтаар ашиглах 146.07 га талбайд хээрийн судалгаа явуулахад ургамалжилтын хувьд талбайн зүүн хойд талаар уул толгод, ухаа гүвээтэй, дунд хэсэг нь олборлолтонд өртсөн, баруун өмнөд хэсгээрээ цөлөрхөг хээрийн тэгш хөндийн ургамалжилттай ба нийт 20 овогт хамаарах 49 төрөл, 63 зүйл ургамал байна.

Хэвшинж	Хэвшил	Бүлгэмдэл
Цөлөрхөг хээр	Харганат	Харгана- үетэнт
Нуга	Үетэнт	Харгана бүхий Үетэнт
Мод тарьсан талбай		

Зураг 10. Хотгор уурхайн талбайн ургамалжлын зураг

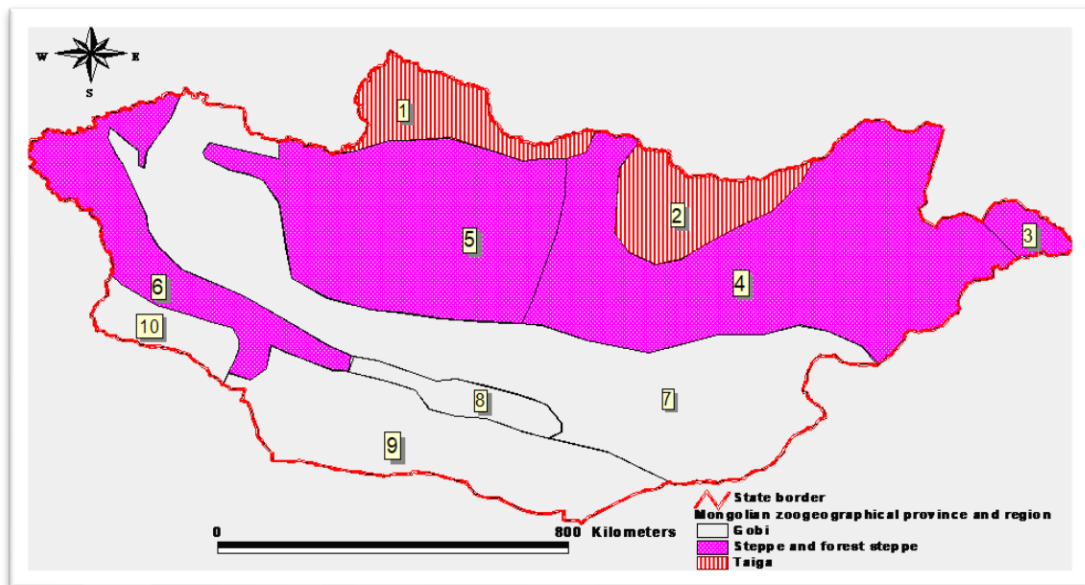

2.11. АМЬТНЫ АЙМАГ

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутаг Ачит нуурын хотгор нь Монгол орны амьтны аймгийн газар зүйн мужлалаар (А.Г.Банников 1954) Хойд говийн тойрогт хамрагдах бөгөөд энэ тойргийн хамгийн баруун хойд цэг нутаг болдгоороо өвөрмөц онцлогтой байдаг.

Зураг 11. Монгол орны зоогеографийн мужлал (А.Г.Банниковынхоор)

1. Хөвсгөл орчмын тойрог	6. Баруун хойд Монголын тойрог
2. Хэнтийн тойрог	7. <i>Хойд говийн тойрог</i>
3. Баруун Хянганы тойрог	8. <i>Говь-Алтайн тойрог</i>
4. Монгол Дагуурын тойрог	9. <i>Алтайн өвөр говийн тойрог</i>
5. Хангайн тойрог	

Судалгааны талбай орчмын нутагт хөхтөн амьтдаас шавьж идэштэн 4, гар далавчтан 5, туулайтан 4, мэрэгчтэн 17, зараатан 1, туруутан 1 зүйл нийт 41 зүйлийг бүртгэн тэмдэглэсэн байна.

Энэ нутагт 11 багт хамаарах 47 зүйл шувууд тархан амьдардаг болохыг судлаачид тэмдэглэсэн байдаг. Энд говь цөлийн, хуурай хээрийн, ус намгархаг газрын зэрэг өвөрмөц биотопуудад амьдардаг шувууд тохиолдоно. Эдгээрээс CITES-ийн конвенцийн I хавсралтад 4 зүйл, II хавсралтад 8 зүйл, CMS-ийн конвенцийн хавсралтад 10 зүйл, Азийн “Улаан ном”-д 2 зүйл бүртгэгдсэн байна.

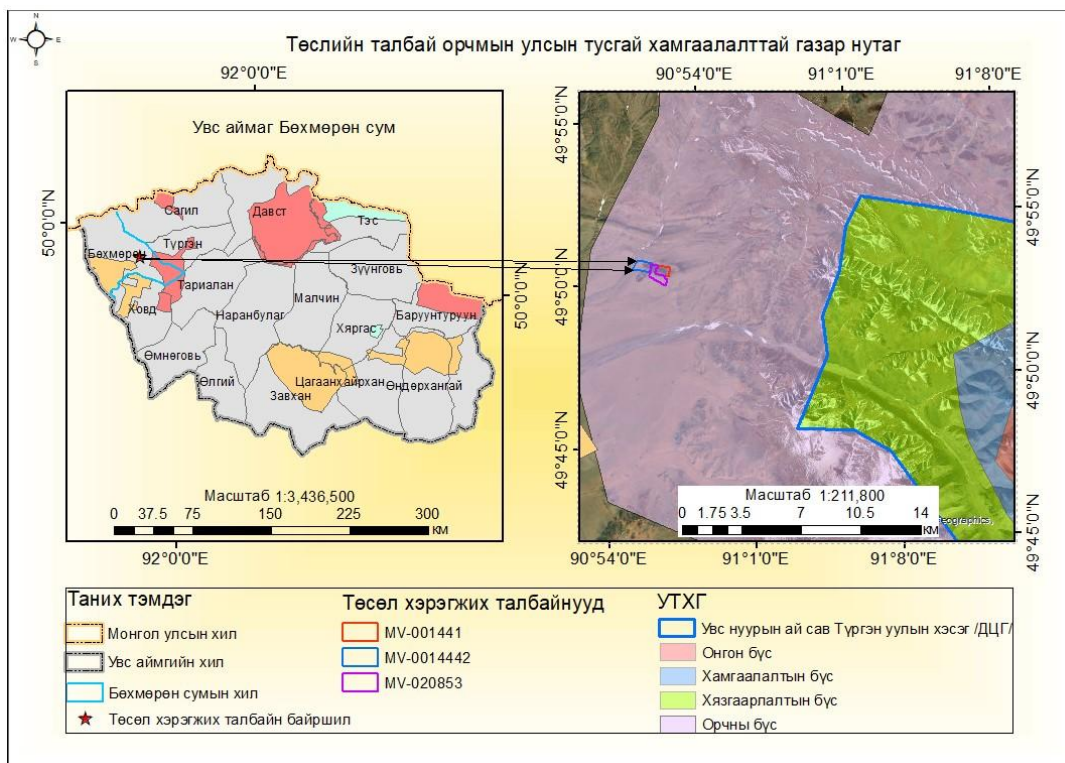
Нүүрст хотгор орчим хоёрнутагтан байдаггүй бөгөөд мөлхөгчдөөс 2 зүйл гүрвэл, 2 зүйл могой тохиолдоно. Цоохор хонин гүрвэл, могой гүрвэл, рашааны могой, бамбай хоншоорт. Эдгээр зүйлүүд Монгол орны хоёр нутагтан, мөлхөгчдийн улаан дансанд анхааралд өртөхөөргүй ангиллаар үнэлэгдсэн байдаг.

2.12. ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТТАЙ ГАЗАР НУТАГ

Төслийн талбай нь Увс нуурын ай сав Түргэн уулын хэсэг Дархан цаазат газрын орчны бүсэд байрлаж байна. Төсөл хэрэгжих талбай орчмын Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутаг

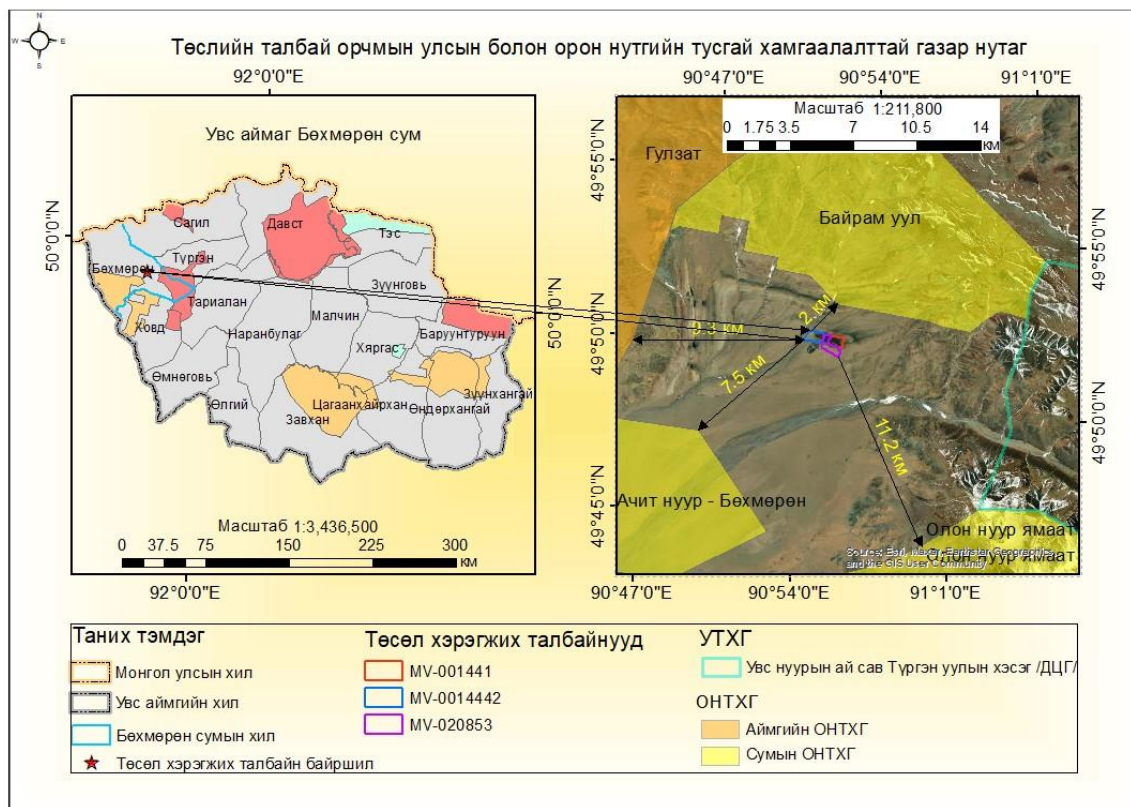
Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Зураг 12. Төслийн талбай орчмын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн зураг

Орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар нутаг: Төсөл хэрэгжих талбайгаас баруун зүгт Гулзат /Аймгийн ОНТХГ/ гэх газар нь 9.3 км, хойд зүгт Байрам уул /Сумын ОНТХГ/ нь 2 км, зүүн урд зүгт Олон ямаат /Сумын ОНТХГ/ нь 11.2 км, баруун урд зүгт Ачит нуур-Бөхмөрөн /Сумын ОНТХГ/ нь 7.5 км зайтай байрлаж байна. Төслийн талбай нь ОНТХГ нутагтай давхцалгүй байрлана.

Зураг 13. Төслийн талбай орчмын орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар нутаг

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

2.13. Нийгэм эдийн засгийн үзүүлэлт

Увс аймгийн Бөхмөрөн сум нь 1924 оны намар байгуулагдсан. Далайн түвшнээс дээш 1498 м өргөгдсөн эрс тэс уур амьсгалтай. Бөхмөрөн сум нь Хархираа, Түргэн, Байрмын уулс, Сийлхэмийн нуруу, Бөхмөрөн голын сав, Ачит нуурын хоорондох тэгш тал, цав толгод, уулс нуруу бүхий уудам нутгийг эзэлдэг. Тус сумын нутаг нь говь, тал хээр, хангай, алтайн өндөр уулархаг хэсгийн аль алины нь шинжийг хадгалж тогтсон нуур, гол, булаг шандаар элбэг юм. Тус сум нь Увс аймгийн баруун хойд хэсэгт Улаанбаатар хотоос 1580 км, Аймгийн төвөөс 180 км зайд байрладаг. Оросын холбооны улсын Бүгд Найрамдах Тува улс, Баян-Өлгий аймгийн Ногооннуур сум, Увс аймгийн Түргэн, Сагил, Ховд, Тариалан сумдтай хиллэдэг.

Хүн амын тоо

Засаг захиргааны нэгж	Насны бүлэг	2023 он	2024 он	2025 он
Бөхмөрөн сум	Бүгд	2221	2237	225

Малын тоо, /мян.төг/

Засаг захиргааны нэгж	Малын төрөл	2023 он	2024 он	2025 он
Бөхмөрөн	Бүгд	121650	124669	114893
	Адуу	6004	6220	6383
	Үхэр	9562	10326	10481
	Тэмээ	117	134	134
	Хонь	50452	49383	43659
	Ямаа	55515	58606	54236

Малтай өрхийн тоо

Засаг захиргааны нэгж	2023он	2024 он	2025 он
Малчин өрх	420	429	446
Мал бүхий өрх	96	91	76

Эх үүсвэр : Бөхмөрөн сум Статистик

БҮЛЭГ-3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

3.1. ТӨСЛӨӨС ГАЗРЫН ГАДАРГА, ХЭВЛИЙД ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨЛӨЛ

- Ил уурхай, овоолго, зам, бусад байгууламжуудаар газрын гадаргын хэлбэр дүрс өөрчлөгдөх;
- Уурхай ухаш, овоолго, зэргийг байгуулахад газрын хэвлийг эвдэх;
- Газрын хэвлийд үүсэх хоосон орон зай нь мал амьтанд аюултай байдал үүсэх;
- Ил уурхай, уурхайн суурингийн объектууд, агуулах зэрэгт өртөх эдэлбэр газар ашиглалтаас хасагдах зэрэг сөрөг нөлөөтэй.

3.2. АГААРЫН ЧАНАРТ УЧРУУЛЖ БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

Сайжруулаагүй зам эсвэл байгалийн шороон замаар тээврийн хэрэгсэл зорчих үед дугуйн даралтын хүчний үйлчлэлээр гадаргуун материал хэмхэрч нунтгардаг.

Тээврийн хэрэгсэл зорчин өнгөрөх үед түүний ард дагалдан үүсдэг агаарын хүчтэй турбулент хөдөлгөөний үйлчлэлээр замын гадаргуун материалын эгэл хэсгүүд хөдөлгөөнд орох эргэлдэж буй дугуйгаар зарим хөрсний эгэл хэсгүүд дээш өргөгдөөд, доош унах зэргээр тоосжилт үүсдэг.

3.3. ХӨРСӨН БҮРХЭВЧИД УЧРУУЛЖ БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

ТЭЗҮ –д дурдсанаар төсөл хэрэгжих 5 жилд 1561.5 мян.м³ үндсэн хөрс хуулалт, 449.14 мян.м³ (628.79 мян.тн) нүүрс олборлолтын ажил гүйцэтгэнэ. Нийт 88.43 га талбайн хөрсийг элэгдэл, эвдрэлд оруулах;

Машин техникийн олон салаа зам үүсч талбайн ургамлыг сүйтгэж, хөрсийг халцалж, газрыг элэгдэл эвдрэлд оруулан, тоос шороо ихээр дэгдэж агаар, орчны хөрс ургамлыг бохирдуулах, хөрсний гадаргад хуурай тоос шороон хучаас үүсэх

Хөрсний элэгдэл эвдрэл үүсгэснээр байгалийн ус салхины эвдрэлийг эрчимжүүлж хөрс салхинд хийсэх болон усаар угаагдаж элэгдэх

Шатах, тослох материал, нефтийн бүтээгдэхүүн хөрсөнд нэвчиж хөрс бохирдуулах зэрэг сөрөг нөлөөлөлтэй байна.

3.4. УРГАМЛАН НӨМРӨГТ ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

Төсөл хэрэгжих үед ургамлан бүрхэвч талхлагдах, ил уурхайн ургамлан нөмрөг устаж үгүй болох, барилгын материал, ачаа бараанд дарагдах, тоос шороонд булагдах, тоосжих, бохирдох зэрэг үзэгдлүүд бий болно.

Эдгээр сөрөг нөлөөллүүдээс болж ургамлын төрөл зүйл цөөрөх, бүрхэц арив багасах, ургацын хэмжээ, шимт чанар муудах, ургамлын зүйлийн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт орж талхагдлын шинж чанарыг илтгэгч төрөл бүрийн шарилж, лууль, шаваг, хамхуул мэтийн хөл газрын ургамал өндөр бүрхэцтэйгээр түрэн орж ирэх үзэгдэл ажиглагдана. Гэхдээ энэ нь түр зуурынх бөгөөд нөхөн сэргээх боломжтой.

3.5. ГАДАРГЫН БОЛОН ГАЗРЫН ДООРХ УСАНД ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨЛӨЛ

Уг төслийн үйл ажиллагаанаас усан орчинд нөлөөлөх гол сөрөг нөлөөлөл нь уурхайн ус ашиглалт байна.

Уурхайн унд ахуй болон технологийн зориулалтаар ус ашиглалтаас газрын доорх усны нөөц болон уст үед тодорхой хэмжээний өөрчлөлт оруулна.

Уурхайн дотоод хяналт сулрах, санаатай болон санамсар болгоомжгүй байдлаар хөрсөнд шатах тослох материал болон хатуу хаягдлууд алдагдах нь хөрсөөр дамжин газрын доорх усыг бохирдуулах эх үүсвэр болж болзошгүй.

3.6. АМЬТНЫ АЙМАГТ УЧРУУЛЖ БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

Төслийн үйл ажиллагаанаас амьтны аймагт дараах сөрөг нөлөөллийг үзүүлнэ. Үүнд:

- Зарим төрлийн шавжийн амьдрах орчныг устгах;
- Төслийн үйл ажиллагаанаас гарах дуу чимээнээс амьтан, шувууд дайжих;

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

- Бүтээгдэхүүн тээвэрлэлтийн үйл ажиллагаа болон уурхайн тээврийн зам нь зарим амьтадын нүүдэлд сөрөг нөлөө үзүүлнэ;
- Шөнийн цагаар үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа явагдсан нөхцөлд шөнийн амьдралтай амьтдад сөрөг нөлөөлөл учруулна. Дуу чимээ, гэрэл гарч, амьтад дайжих, махчин амьтад идэш тэжээлээ барих зэрэгт нөлөөлнө;

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Үйл ажиллагааныхаа бүхий л үе шатанд хүн, байгаль орчин, орон нутагт сөрөг нөлөөгүй ажиллах, байгалийн баялгийг зохистой ашиглах, экологийн тэнцвэрт байдлыг алдагдуулахгүй үйл ажиллагаа явуулж, байгаль орчныг хамгаалах нь бидний зорилго юм.

“Нүүрст хотгор” нүүрсний ордыг ашиглах төслийн БОМТ-г Монгол улсын “Байгаль орчныг хамгаалах тухай” болон “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай” хуулиуд, Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 19-ны өдрийн А-618 дугаар тушаалаар баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”, “Байгаль орчны стратегийн болон хуримтлах нөлөөллийн үнэлгээ хийх аргачлал”-ийн 4-р хэсэг болох Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал, зэргийг удирдлага болголоо.

“Хотгор” ХХК-ийн “Нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн хүрээнд 2026 онд Байгаль орчинд нөлөөлөх нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнд **58.8 сая.төгрөгийг** зарцуулахаар төлөвлөв.

Энд тусгагдаагүй зардлууд нь Бөхмөрөн сумтай байгуулсан хамтын ажиллагааны гэрээ, үйл ажиллагааны болон хөдөлмөр хамгааллын зардалд тусгагдсан болно. Байгаль хамгаалах сургалт болон сурталчилгааг тус орон нутгийн Байгаль хамгаалагч болон БОХГ -тай хамтран зохион байгуулахаар төлөвлөлөө.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардалын дүн

Д/д	Хөрөнгийн зориулалт	Хэмжих нэгж	Нийт зардал (2026 он)
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	сая.төг	10.050
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	сая.төг	38.009
3	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	сая.төг	3.1
4	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	сая.төг	1.5
5	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	сая.төг	2.8
6	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	сая.төг	1.7
7	Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр	сая.төг	1.715.5
8	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	сая.төг	-
	Дүн	сая.төг	58.866.400

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардлын задаргаа

№	Хийгдэх ажлууд	Хариуцаах эзэн	Хугацаа	Баримтлах стандарт, аргачлал	Хэмжээ га	Нийт зардал /мян.төг/
Нэг. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ						
1.1. Агаарын орчныг хамгаалах арга хэмжээ	Хэт салхитай үед нүүрс ачилт, нүүрс, хөрс тээвэрлэлтийг зогсоох	Ерөнхий инженер	5-9сар	Агаарын тухай хууль	-	-
	Цаг агаарын хуурайшилттай үед тоосжилтыг багасгах зорилгоор хөрс, нүүрсний мөргөцгүүд, уурхайн дотоод тээврийн зам талбайг услах	Ерөнхий инженер, БО-ны ажилтан	5-9сар	Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага	-	3500,0
	Тоосжилт үүсэх газарт ажиллаж байгаа ажиллагсдыг тоос угаараас хамгаалах амны маскаар хангах	ХАБ-ын ажилтан	тогтмол	Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага	46	1050.0
	Дотоод тээвэрлэлтийн хурдны хязгаарыг 40км/цагаас илүүгүй байхаар тэмдэг, тэмдэглэгээ байршуулах	Байгаль орчны ажилтан	тогтмол	MNS4585:2016 Агаарын чанар	50	500.0
	Ашиглаж буй машин техникээс ялгарах хорт утааг стандартын түвшинд байлгах, агаар бохирдуулсны төлбөрийг төлөх, техникийн үзлэг засварыг тогтмол хийж байх	Механик инженер	тогтмол	Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага		ҮАЗ
	1.2. Усан орчныг хамгаалах	Ус ашиглуулах дүгнэлт гаргуулах, ус ашиглах гэрээ байгуулж, төлбөрийг цаг тухай бүр төсвийн дансанд оруулах.	Компанийн удирдлага	1-р сар	Усны тухай хууль	-

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

	Усны эх үүсгэвэрүүдийг болзошгүй бохирдолоос хамгаалах, үүссэн хогийг нь цэвэрлэх /Байрмын голын сайр дагуух хогийг тогтмол цэвэрлэнэ/	БО-ны ажилтан	4,9 сар	Усны тухай хууль	2км	500.0
	Гүний худагт эрүүл ахуйн хамгаалалтын бүс тогтоолгож хашаа татаж тэмдэгжүүлэх	Компанийн удирдлага	8-р сар	Усны тухай хууль	-	300,0
1.3. Хөрс, ургамал хамгаалах	“Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд уурхайн аманд болон эзэмшил газарт тарьсан модыг арчлан ургуулах	Байгаль орчны ажилтан	5-9 сар	-	0.47	200,0
	Олборлолт нэмэгдэх бүрд шимт хөрсийг хуулж тусгай талбайд стандартын дагуу байрлуулж хэлбэршүүлэх	Ерөнхий инженер	4-10 сар	MNS 5916:2008	1.2 га	ҮАЗ
	Тээврийн хэрэгслийг зөвхөн нэг замаар зорчуулах үүднээс замын 2 талд ухаж татсан шуудууг сэргээж цэвэрлэх.	Уурхайн захиргаа	Ашиглалтын хугацаанд	МУ-ын хууль	10 км	1200.0
	Техникийн засварыг зориулалтын хатуу хучилттай талбайд хийж хэвших	Механик инженер, Байгальорчны ажилтан	1-12ар	Батлагдсан арга зүйн дагуу	-	-
	Засварын цех, ШТМ-ын агуулах, хуучин тос хадгалах цэгийг цементлэх	Механик инженер, Байгаль орчны ажилтан	9-р сар	Батлагдсан арга зүйн дагуу	-	-
	2018, 2020 онд биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайд мод тарьж хөрс, ургамлын байгалийн төрхийн нөхөн сэргээлтийг дэмжинэ.	Ерөнхий инженер Байгаль орчны ажилтан	6-р сар	Батлагдсан арга зүйн дагуу	500 ш	2100,0
	Шувуудын үүр оромж, ангуучлах нутаг, тэдгээрийн идэш тэжээл бологч амьтдын элбэгшил, байршил нутаг зэргийг харгалзан хиймэл үүр нүхийг эвдэхгүй байх	Байгаль орчны ажилтан	тогтмол	Ан амьтны тухай хууль	-	-

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

	Уурхайн гүн ухалттай хэсэг, сувгийг тойруулж далан татаж мал, амьтан осолдохоос сэргийлэх	ХАБ-ын ажилтан	5-р сар	Ан амьтны тухай хууль	-	ҮАЗ
Сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний нийт зардлын дүн						10050,0
Хоёр. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө						
2.1. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	Шимт хөрс ачих, тээвэрлэх, овоолох, дотоод овоолгын хажууг хэлбэршүүлэх, гадаргууг тэгшлэх	Уулын инженер	4-9 сар		6,31 га	6000,4
	Ашиглалтын 020853 тоот талбайд ТНС хийсэн газарт биологийн нөхөн сэргээлт хийнэ	Ерөнхий инженер БО-ны ажилтан	5-6 сар	MNS 5850:2019		32000,5
	Нөхөн сэргээлтийн зардлын нийт дүн					38000,9
3. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө						
3.1. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ	Дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд Бөхмөрөн сумын нутаг дэвсгэрт хамаарах бүс нутгуудад зэрлэг амьтдад биотехникийн арга хэмжээ хэрэгжүүлэх	Байгаль орчны ажилтан	1-р сар	Ан агнуурын тухай хууль	1,5тндэвс, 20 боодол өвс	2500,0
	Нөлөөллийн бүсэд байдаг зарим булгуудын эхийг хамгаалж хашааллана /Хужирт, Улаан эрэг, Шавартын булаг/	Байгаль орчны ажилтан	7-р сар	Усны тухай хууль	3 булгын эх	600,0
	Дүйцүүлэн хамгаалах зардлын дүн					3100,0
4. Осол, эрсдлийн удирдлага зохион байгуулалт						
4.1. Осол эрсдлийн удирдлага зохион	Хээрийн түймрээс сэргийлж уурхайн талбайг тойруулан зурвас, далан байгуулах	Ерөнхий инженер	Жил бүр	Батлагдсан арга зүйн дагуу	-	ҮАЗ
	Бүх ажилчдыг гал түймэр унтраах мэргэжлийн сургалтад хамруулах	Ерөнхий инженер, ХАБ-ын ажилтан	4-р сар	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль	45	500,0

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

	Гал унтраах багаж хэрэгслийн аюулгүй бүрэн ажиллагаатай эсэхэд тогтмол хяналт тавих. Гал унтраагуурыг байнга шалгаж, цэнэглэж шинэчилж байх.	Ерөнхий инженер, ХАБ-ын ажилтан	Жилийн турш	Батлагдсан арга зүйн дагуу	25	600.0
	Гал түймэрээс сэргийлэх талаар анхааруулга, санамжийн хуудас хийж шаардлагатай газруудад байрлуулах	Ерөнхий инженер	Жилийн турш	Батлагдсан арга зүйн дагуу	-	500.0
	Мэргэжилтний тусламжтайгаар хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны сургалт зохион байгуулах	ХАБ-ын ажилтан	4-р сар	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль	-	300.0
	Осол гарч хүний эрүүл мэнд хохирсон тохиолдолд анхан шатны тусламж үзүүлэх, эмийн санг машины бүхээг, ажлын байранд байрлуулах	ХАБ-ын ажилтан	1-р сар	Батлагдсан арга зүйн дагуу	8	500.0
	Орон нутгийн иргэдэд уурхайн үйл ажиллагааг сурталчилж таниулна	Уурхайн захиргаа	Х сар	Ашигт малтмалын тухай хууль	-	400,0
Осол эрсдэлийн төлөвлөгөөний нийт зардал						2800,0
5. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө						
5.1. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	Ахуйн хог хаягдлыг ангилах, дахин ашиглах зүйлсийг цуглуулах цэгт байгуулах, нэгдсэн цэгт нийлүүлж байх.	БО-ны ажилтан	ТОГТМОЛ	Хог хаягдлын тухай хууль, Ахуйн болон үйлдвэрийн хог хаягдал. аюултай хог хаягдалын тухай хууль	-	ҮАЗ
	Ашигласан тэсрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн сав, баглаа боодлыг тусгай саванд түр хадгалж устгуулах.	Уулын инженер	ТОГТМОЛ	Ахуйн болон үйлдвэрийн хог хаягдал. аюултай хог хаягдалын тухай хууль	3000ш	ҮАЗ
	Хотгор тосгоны төвлөрсөн хог хаягдлын цэгийг торон хашаа татах .	БО-ны ажилтан	Үсар	Хог хаягдлын тухай хууль,	0,5 га	1700,0

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

	Хаягдал дугуй, болон төмрийн хаягдал, - ашигласан техникийн тосыг төмөр саванд хадгалж тус тус дахин боловсруулах үйлдвэрт өгөх.	Механик инженер БО-ны ажилтан	Тогтмол	Ахуйн болон үйлдвэрийн хог хаягдал аюултай хог хаягдалын тухай хууль	-	ҮАЗ
	Хог хаягдлын хор уршиг, ангилан ялгах талаар ажиллагсдад сургалт явуулах.	БО-ны ажилтан	Хсар	Ахуйн болон үйлдвэрийн хог хаягдал. аюултай хог хаягдалын тухай хууль		
Хог хаягдлын төлөвлөгөөний нийт зардлын дүн						1700,0
6. Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээ						
	Нөлөөллийн бүсэд байдаг зарим хүн хөшөө, буган чулуун хөшөө зэрэг үл хөдлөх дурсгалт зүйлүүдийг хамгаалах хашаа татах /Баадайн бэлчир, Улаан эрэг, Наран хиргисүүрийн дээд талын хүн чулуун хөшөө/	Компанийн удирдлага	8-р сар	МУ-ын Соёлын тухай хуулийн 15,17,37-р зүйл	3ш	1500,0
Байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардлын дүн						57150,9

11. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Хүснэгт - 36

Байгаль орчны хүчин зүйл	Хяналтын үзүүлэлт	Байршил	Давтамж	Хууль, эрх зүйн акт стандарт	Хариуцах эзэн	Төсөв мян.төг
1. Агаарын чанар						
Хөрс хуулах, нүүрс олборлох, тээвэрлэх зэргээс үүсэх, Машин дугуу шаталтаас бохирдол үүсэх, Машин механизм, тоног дугуу шаталтаас бохирдол үүсэх	CO ₂ N ₂ S ₂ Тоос (нийт, РМЮ, РМ2.5) Дуу чимээ, шуугиан, доргио	Ил уурхайн агаарын найрлагыг тодорхойлох 2 цэг Шигшүүрийн талбай - 1 цэг Уурхайн тосгон- 1 цэг	Агаарын чанарын хэмжилтийг жилд 2 удаа хийх. Машин механизм. Тоног төхөөрөмжийн дугуу шаталтаас үүсэх бохирдлыг 2 цаг тасралтгүй хэмжих 5,10-р сард	MNS 4990:2000. MNS 4968:2000 MNS 4994:2000 MNS 12.1.06:1988 MNS 12.4.005:1985	Байгаль орчны асуудал хариуцсан ажилтан	356.0
2. Хөрсөн бүрхэвч						
Шатах тослох материал, хог хаягдлаар хөрс бохирдох. Шимт хөрсний ялзмаг багасах	Хөрсний механик бүтэц. Хими физикийн шинж чанар. Бохирдол, нефтийн бүтээгдхүүн	Олборлолт явагдаж байгаа талбай, 1цэг, Шигшүүрийн талбай 1 цэг, Уурхайчдын тосгон - 1 цэг	Жилд нэгээс доошгүй 5-р сард	MNS 5850 : 2008	Байгаль орчны ажилтан	205.5
3. Ус орчин						

Увс аймгийн Бөхмөрөн сумын нутагт хэрэгжиж “нүүрст хотгор нэртэй чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Хөрсний бохирдолтоор дамжин газрын доорхи ус бохирдох, уурхайн ус ашиглалт, шүүрлээс газрын доорхи усны түвшин буурах, нөөц багасах, бохирдох	Усны чанарын үндсэн үзүүлэлт, гидробиологи, бактериологи, усны түвшин, ундрага	Ямаат гол ундны ус -1 дээж Байрм гол, худаг-1 дээж	Жилд 2-оос доошгүй удаа 5, 10 -р сард	MNS 900:2005. Ундны усны чанарын стандарт MNS 4943:2011.Хүрээлэн буй орчинд нийлүүлэх цэвэршүүлсэн бохир ус	Байгаль орчны ажилтан	254.0
4. Амьтан						
Амьтадын амьдралын орчинг алдагдуулах үргэх, дайжих, устгах	Амьтдын зүйлийн бүрэлдэхүүнтөө толгой (нягтшил), тархалт, байршил, шилжилт хөдөлгөөн	Төслийн талбай, түүний ойролцоо	9-р сард удаа	1 Ажиглах болон дээж талбайн тооллого. Цэгэн ажиглалт. Трансектийн аргууд	Мэргэжлийн байгууллага, судлаач	450.0
5. Ургамлын нөмрөг						
Олборлолт, тээвэрлэлт зэрэг уурхайлалтын үйл ажиллагаа, тосгон зэрэг барилга байгууламж барих ажиллагаанаас ургамлан нөмрөг талхлагдах, устгах	Зүйл Бүрхэц Бодгалийн тоо Дундаж өндөр Биомасс	Төслийн талбай, түүний ойролцоох талбайн хэмжээнд	8-9-р сард 2 удаа	Бичиглэл, ургацын дээж авах	Байгаль орчны ажилтан хариуцана.	450,0
2026 онд зарцуулах зардал, мян.төг						1715.5

3.7. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТАЛААР АВАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Ажлын төрөл	Хугацаа	Хариуцах албан тушаалтан	Хяналт тавих албан тушаалтан
1	Уулын ажлыг АМГТГазрын Уул уурхайн хэлтсээр батлуулсан төлөвлөгөөний дагуу явуулах	Жилийн турш	Уулын инженер А.Атар Талбайн мастер А.Аскерхан	Захирал Б.Энхболд
2	Ховд аймгийн Хар нуур-Ховд голын сав газрын захиргаатай 2025 онд ус ашиглуулах дүгнэлт гаргуулах	2026 оны 02-р сард	Гүйцэтгэх захирал Т. Батсүх	Захирал Б.Энхболд
3	Аймгийн БОУАӨЯ-тай 2026 онд Ус ашиглах гэрээ байгуулна	02-р сард	Гүйцэтгэх захирал Т. Батсүх	Захирал Б.Энхболд
4	Хуурайшилттай үед уурхайн дотоод тээврийн замыг чийглэх	5 - 9 саруудад	Байгаль орчны ажилтан Л. Гантөмөр	Уулын инженер А.Атар
5	Уурхайн дотоод овоолгод шаталтын голомт үүссэн нөхцөлд мэргэжлийн байгууллагын гаргасан дүгнэлт, зөвлөмжийн дагуу шатлагын голомтыг унтраах арга хэмжээг тухай бүр авч ажиллах	Жилийн турш	Байгал орчны ажилтан Л. Гантөмөр Талбайн мастер А.Аскерхан	Уулын инженер А.Атар
6	Ажиллагсдыг тоосноос хамгаалах хошуувч, амны хаалт, дуу чимээ ихтэй 8 газарт ажилладаг ажиллагсдыг чихэвчээр хангах	Жилийн турш	ХАБЭА ажилтан Н.Ардах	Уулын инженер А.Атар
7	Увс аймгийн УЦУОШТ-тэй байгуулсан гэрээний дагуу агаар, хөрс, усны шинжилгээг хийлгэх	5, 10-р сар	Байгаль орчны ажилтан Л. Гантөмөр	Гүйцэтгэх захирал Т. Батсүх
8	Уулын ажлын төлөвлөгөөний дагуу Техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил хийх	4, 5, 6,7,8 сард	Уулын инженер А.Атар	Захирал Б.Энхболд
9	“Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд 500 ширхэг улиас мод тарьж, арчлан хамгаалах, ургуулах	5 сард	Байгаль орчны ажилтан Л. Гантөмөр	Захирал Б.Энхболд
10	Байгаль орчны судалгаа, шинжилгээний төвийн дүгнэлт, зөвлөмжийн дагуу ажил зохион байгуулах	Жилийн турш	Байгаль орчны ажилтан Л.Гантөмөр	Уулын инженер А.Атар
11	Хотгор тосгоны хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийг тор татаж хамгаалалт хийх	5-р сард	Байгаль орчны ажилтан Л. Гантөмөр	Уулын инженер А.Атар
12	Борооны ус, үерийн хамгаалалтын шуудууг сэргээж цэвэрлэх	5-р сард	Талбайн мастер А.Аскерхан	Уулын инженер А.Атар

БОМТ-г хэрэгжилтийн нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах хуваарь

БОМТ, түүний хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх оршин суугчид, оролцогч талууд	Тайлагнах, хэлэлцүүлэх хэлбэр	Мэдээний агуулга	Хугацааны тов	Хэлэлцүүлгээр санал авах чиглэл	Зохион байгуулах газар
Увс аймгийн Байгаль орчны газар	Тухайн жилийн БОМТ-г	БОМТ болон Хяналт, шинжилгээний гүйцэтгэл	11-сарын 01-ээс өмнө	Тухайн жилийн БОМТ	-
БОУАӨЯ-ны	Тухайн жилийн БОМТ	Тухайн жилд хэрэгжүүлэх БОМТ	12-сар	БОУАӨЯ-аар батлуулах	-

Зураг 14. Төслийн талбайн агаарын чанарын мониторинг хийх цэгийн байршил

